

פרשת וארא – עניין המטה

א. שמות פרק ד

- (א) וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהֵן לֹא יֵאֱמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְקִלִּי כִּי יֹאמְרוּ לֹא נִרְאָה אֵלֶיךָ יְקֹנֶק:
- (ב) וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְקֹנֶק מִזֶּה מַה זֶה בִּידְךָ וַיֹּאמֶר מֹטָה:
- (ג) וַיֹּאמֶר הַשְּׁלִיכֵהוּ אַרְצָה וַיִּשְׁלִיכֵהוּ אַרְצָה וַיְהִי לְנַחֵשׁ וַיִּנָּס מֹשֶׁה מִפְּנָיו:
- (ד) וַיֹּאמֶר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה שְׁלַח יָדְךָ וְאַחֲזֵ בַזְּנִבּוֹ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיַּחֲזֵק בּוֹ וַיְהִי לְמֹטָה בְּכַפּוֹ:
- (ה) לְמַעַן יֵאֱמִינוּ כִּי נִרְאָה אֵלֶיךָ יְקֹנֶק אֱלֹהֵי אֲבֹתֵם אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב:

ב. שמות פרק ז

- (ח) וַיֹּאמֶר יְקֹנֶק אֶל מֹשֶׁה וְאַל אֶהְרֵן לֵאמֹר:
- (ט) כִּי יִדְבַר אֲלֵכֶם פְּרַעֲהַ לֵאמֹר תִּנּוּ לָכֶם מוֹפֵת וְאֶמְרַתְּ אֶל אֶהְרֵן קַח אֶת מֹטֶךָ וְהִשְׁלַךְ לִפְנֵי פְרַעֲהַ יְהִי לְתַנּוּן:
- (י) וַיָּבֵא מֹשֶׁה וְאֶהְרֵן אֶל פְּרַעֲהַ וַיַּעֲשׂוּ כֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְקֹנֶק וַיִּשְׁלַךְ אֶהְרֵן אֶת מֹטְהוֹ לִפְנֵי פְרַעֲהַ וּלְפָנָיו עֲבָדָיו וַיְהִי לְתַנּוּן:
- (יא) וַיִּקְרָא גַם פְּרַעֲהַ לְחַכְמָיִם וּלְמַכְשָׁפִים וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵם חֲרֻטָּמַי מִצְרַיִם בְּלַהֲטֵיהֶם כֵּן:
- (יב) וַיִּשְׁלִיכוּ אִישׁ מֹטְהוֹ וַיְהִיו לְתַנּוּנִים וַיַּבְלַע מֹטָה אֶהְרֵן אֶת מֹטְתָם:
- (יג) וַיַּחֲזֵק לֵב פְּרַעֲהַ וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְקֹנֶק: פ

ג. שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט

ב ואמרת אל אהרן קח את מוטך, הה"ד (תהלים קי) מטה עוזך ישלח ה' מציון, אין הקב"ה רודה את הרשעים אלא במטה, ולמה לפי שנמשלו לכלבים שנאמר (שם /תהלים/ נט) ישוּבו לערב יהמו ככלב, כשם שדרכו של כלב ללקות במקל כך הם לוקים, לכך נאמר מטה עוזך, אמר להן הקב"ה פרעה רשע הוא אם אומר לכם תנו מופת הכה אותו במקל, שנאמר אמור אל אהרן קח את מוטך.

ג והשלך לפני פרעה יהי לתנין, תנן העומד להתפלל אפילו המלך שואל בשלמו לא ישיבנו ואפילו נחש כרוך על עקבינו לא יפסיק, מה ראו חכמים להקיש כריכת נחש למלכות מצרים א"ר שמעון בן פזי דכתיב (ירמיה מו) קולה כנחש ילך, מה הנחש מלחש והורג אף מלכות מצרים מלחשת והורגת כי הוא נותן בבית האסורים ומלחש עליו להורגו, ד"א מה ראה הקב"ה להקיש מלכות מצרים לנחש, מה הנחש מעוקם אף מלכות מצרים מעקמת דרכיה, לפיכך אמר הקב"ה למשה כשם שהנחש מעוקם אף פרעה מעוקם, כשיבא להתעקם אמור לאהרן ויתלה את המטה כנגדו כלומר מזה אתה לוקה.

ד. שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט

באותה שעה אמר הקב"ה אם יבלע תנין את תניניהם של מצרים מנהגו של עולם הוא, נחש בולע נחש אלא יחזור לברייתו ויבלע את תניניהם, מהו ויבלע מטה אהרן את מטותם, א"ר אלעזר נס בתוך נס מלמד שחזר המטה מטה כברייתו ובלע אותו, כשראה פרעה כן תמה ואמר ומה, אם יאמר למטה בלע לפרעה ולכסאו, עכשיו הוא בולע אותו, א"ר יוסי ב"ר חנינא נס גדול נעשה במטה שאע"פ שבלע כל אותן המטות שהשליכו שהיו רבים לעשות מהן ' עומרים ולא הועבה וכל מי שרואה אותו אומר זה מטה אהרן שכהן מטה אהרן סימן טוב לעשות בו נסים ונפלאות לדורות.

ה. בראשית פרק ג

- (כב) וַיֹּאמֶר יְקֹנֶק אֲלֵהִים הֵן הָאָדָם הֵיךָ כָּאָחַד מִמֶּנּוּ לְדַעַת טוֹב וְרַע וַעֲתָה פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וַחֲיִי לְעֹלָם:
- (כג) וַיִּשְׁלַחְהוּ יְקֹנֶק אֲלֵהִים מִגֵּן עֵדֶן לְעַבְדֵי אֶת הָאָדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם:
- (כד) וַיִּגְרַשׂ אֶת הָאָדָם וַיִּשְׁפֹּן מִקֶּדֶם לָגֶן עֵדֶן אֶת הַפְּרִיבִים וְאֶת לֶהֱט הַחֲרָב הַמִּתְהַפֶּכֶת לְשִׁמֹּר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים: ס

ו. ספר מורה הנבוכים חלק א פרק ב

אמר המקשה, יראה מפשוטו של כתוב כי הכוונה הראשונה באדם שיהיה כשאר בעלי חיים שאין שכל לו ולא מחשבה, ולא יבדיל בין הטוב ובין הרע, וכאשר המרה הביא לו מריו זה השלמות הגדול המיוחד באדם, והיא שתהיה לו זאת ההכרה הנמצאת בנו אשר היא הנכבדת מן העיניים הנמצאים בנו, ובו נתעצם. וזה הפלא שיהיה עונשו של מריו תת לו שלמות שלא היו לו והוא השכל...

שמע תשובתנו... וזה כי השכל אשר השפיע הבורא על האדם, והוא שלמותו האחרון הוא אשר הגיע לאדם קודם מרותו, ובשבילו נאמר (וצוה) בו שהוא בצלם אלהים ובדמותו, ובגללו דבר אתו וצוה אותו כמו שאמר ויצו ה' אלהים ולא תהיה הצואה לבהמות ולא למי שאין לו שכל, ובשכל יבדיל האדם בין האמת והשקר, וזה היה נמצא בו על שלמותו ותמותו, אמנם המגונה והנאה הוא במפורסמות לא במושכלות, כי לא יאמר השמים כדוריים נאה, ולא הארץ שטוחה מגונה, אבל יאמר אמת ושקר. וכן בלשונו יאמר על הקושט ועל הבטל, אמת ושקר, ועל הנאה והמגונה, טוב ורע. ובשכל ידע האדם האמת מן השקר. וזה יהיה בעינינו המושכלים כלם. וכאשר היה על שלמות עניניו ותמותו, והוא עם מחשבתו ומושכליו אשר נאמר בו בעבורם ותחסרהו מעט מאלהים, לא היה לו כח להשתמש במפורסמות בשום פנים ולא להשיגם, עד שאפילו הגלוי שבמפורסמות בגנות, והוא גלוי הערוה לא היה זה אלא השיג גנותו. וכאשר מרה ונטה אל תאוותיו הדמיוניות והנאות חושי הגשמיות, כמו שאמר כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים, נענש בששולל ההשגה ההיא השכלית, ומפני זה מרה במצוה אשר בעבור שכלו צוה בה, והגיע לו השגות המפורסמות ונסקע בהתגונות ובהתנאות, ואז ידע שיעור מה שאבד לו ומה שהופשט ממנו ובאיזה ענין שב. ולזה נאמר והייתם כאלהים יודעי טוב ורע, ולא אמר יודעי שקר ואמת, או משיגי שקר ואמת, ואין בהכרחי טוב ורע כלל, אבל שקר ואמת.

ז. תורה אור בראשית פרק ב

כי הענין שקרה לאב הראשון ביום הבראו הוא נהוג עד היום בזרעו אחריו, רק מה שהיה באדם בעת הבריאה בג' גופים אדם אשה נחש, הוא מתמיד עד היום בגוף אחד שהוא גוף האדם, שהנשמה העליונה שניתנה בו וכחותיה שהם השכל והבינה וכיוצא הוא האדם, והגוף שלו בשגם הוא בשר ועצם היא האשה, והוא הזווג הראשון שמכריזין עליו קודם יצירת הולד ארבעים יום (ר"ל מעת היריון עד אחר מ"ם יום, שנצטייר צורת הולד כמ"ש חז"ל) בת פלוני לפלוני, כי הנשמה והצורה תרד לפי הכנת החומר המצטייר מטפה הזרעיית שמביאים אותה לפני יוצר הצורות ואומר חכם יהיה או טפש וכו', וגוף האדם הוא חוה הראשונה שדו פרצופים נבראו, הצורה והחומר, שהיא האדם ואשתו הראשונה, עד יגדל וימצא זווגו השני לקיום המין שהיא חוה השניה, והכחות הנמצאות בגויה שדרכם להזיק שהם כח הדמיון והמתעורר והמתאוה, הם הנחשים שנתנו אל האדם והאשה לשרתם באורח מישור כשישתמש בהם לטוב ולאשר הנפש, כמ"ש חז"ל חבל על שמש גדול שאבד מן העולם, שאלמלא לא חטא אדם ה"ל לכ"א שני נחשים, א' משגרו להביא אבנים טובות (שהוא כח המדמה והמתעורר שתאותם אל העושר והיה זה טוב אם היה משתמש בו לעשות צדקה וחסד וכדומה), וא' היה מוציא בו זבל לשדהו ולגינתו (הוא כח המתאוה שהיה משתמש בו להכין לו מאכל הצריך, שהוא פרי הגינה והשדה), וה' נטע בגן עדן אשר שם בו את האדם (ר"ל בעוה"ז שהוא משכן האדם) שלשה מיני עצים לשלשה הגבורים האלה. א' עץ החיים שהוא העסק בתורה ובעיון שהוא מיוחד אל האדם, ר"ל הנשמה האלהית והשכל,

שהאוכל מפרי עץ חיים יחיה לעולם חיים הרוחניים והנצחיים המיוחד לנשמה האלהית. ב] כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל, שהם מיוחדים אל האשה שהוא הגוף, שצריך למזון להשלים הניתך והכין לו ה' מזונו ההכרחי ללחם מאכלו. ג] עץ הדעת ט"ר, הוא בקשת העושר והמשרה והקנאה והתאוה והכבוד, שהוא מעורב טוב ברע כי הטוב שלו הוא מדומה וזה מיוחד אל הנחשים אשר קננו בקרבו שהם כח הדמיון והמתעורר והמתאוה אשר ילכו לקראת נחשים, ונחליהם יפרדו מן הגן לחוץ. כי הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן הגן שהוא העולם, והם ג' ראשים חלוקים שמימיהם רעים והארץ משכלת, לבד מנהר פרת, אם ישמש במדות אלה לעבודת ה' בארץ אשר ה' דורש אותה תמיד וה' הופיע אל בני האדם ונתן להם תורת חיים שההוגה בה יאכל מעץ החיים וחי לעולם ביראת ה' ואהבתו ובהשגת האמתיות באלהות וצדיק באמונתו יחיה, והרשה להם לאכול כל עץ מאכל, וליהנות מעה"ז ממאכלות המותרות והנאות והמתעסק בעסקי העולם ההכרחיים למצוא חית ידו, והזהיר בתורתו מאכילת עץ הדעת ט"ר, בל יגביר בנפשו ציורים הרעים מהנחשים המזיקים ובל יבקש חשבונות רבים ודברים מותרים אשר בהמה יכלה בהבל ימיו ושנותיו בבהלה, שזה יביא לו המות הנפשי והגופי. אולם הנחש אשר באדם שהוא כח הדמיון והמתעורר והמתאוה הם יסיתו את האשה שהוא הגוף לאכול פרי מות ומשכלת של עץ הדעת ט"ר, ויעזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות נשברים, והאשה תתן גם לאישה עמה שהוא מה שתמשיך גם את השכל אל עצת הנחש ואז יעזוב תורת ה' ואת עץ החיים, והשכל יהיה עבד נרצע לחשוב מחשבות ולהתנגל תחבולות למלאות עצת האשה אשר הנחש הטיל בה זוהמא, ואז חלה קללת ה' ומארה על שלשת אלה

ח. מלבי"ם בראשית פרק ג פסוק כב

(כב) ויאמר ה' הן האדם היה כאחד ממנו. ר"ל שאם לא היה האדם אוכל מעץ הדעת היה האדם נשאר מחולק משני חלקים. חלק אחד הוא נשמתו הרוחנית. וחלק השני הוא גופו החמרי, שכבר בארנו שקודם חטא אדה"ר לא המזגו בהרכבה מזגית רק שוכנים זה אצל זה בהרכבה שכנית, והיתה נפשו יכולה להתפשט מגופו בכל פעם, כמדרגת משה ואלהיו ע"ה, ועתה אחרי החטא נמזגו בהרכבה מזגית והיה האדם אחד עד שכלל האדם היה כאחד משני חלקיו, ויש הבדל בין אחד ממנו בסגור"ל ובין אחד ממנו בפתי"ח, שאחד בסגור"ל מורה על חלק החשוב, ובפתי"ח מורה כל אחד שיהיה ומציון החלק הגרוע, ר"ל שכלל האדם בשני חלקיו נעשה כאחד משני החלקים וכחלק הפחות שבו, שנעשה אדם גופני וחומרי, וא"א לו עוד להפשיט את חלק הרוחני שהוא נשמתו מגיותו, וזה נעשה מצד שהוא מוכן לדעת טוב ורע ולהמשך אחר החומר ומשאלותיו, והנפש כלואה במכלא החומר והיתה כמוהו, וא"כ אין לנשמתו תקוה לשוב אל רוחניותה ואל שלמותה עד שימות, ועתה פן ישלח ידו וכו' וחי לעולם, כי היה מסגולתו שהאוכל ממנו לא ימות, וזה רעה גדולה להנפש וגם להגוף, וכמ"ש באורך למעלה (סי' ב' פסוק וא"ו) כי הנפש לא תוכל לשוב אל מדרגתה, והגוף יהיה תמיד שבע כעס ומכאובות, ולכן "וישלחהו ה' מגן עדן.."

ט. אליהו רבה (איש שלום) פרשה א

ויגרש את האדם (בראשית ג' כ"ד), מלמד שנתן לו הקב"ה גירושין כאשה. וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים (שם שם / בראשית ג'), מלמד שהכרובין קודמין למעשה בראשית. ואת להט החרב המתהפכת (שם / בראשית ג'), זו גהינם. לשמור את דרך (שם / בראשית ג'), זו דרך ארץ, מלמד שדרך ארץ קדמה לכל. עץ החיים (שם / בראשית ג'), אין עץ חיים אלא תורה, שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה וגו' (משלי ג' י"ח).

י. שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט

יא ויעשו כן חרטומי מצרים מלמד שהיו סבורין שהיו מעשה כשפים, בלטיהם, א"ר איבו בר נגרי א"ר חייא בר אבא בלטיהם אלו מעשה שדים בלטיהם אלו מעשה כשפים, וכה"א (בראשית ג) את להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים, לפי שמעשה כשפים ע"י מלאכי חבלה נעשים

יא. ספר מורה הנבוכים פתיחה

ולא תחשוב שהסודות העצומות ההם ידועות עד תכליתם ואחריתם לאחד ממנו, לא כן, אבל פעם יוצץ לנו האמת עד שנחשבנו יום ואחר כן יעלימוהו הטבעים והמנהגים עד שנשוב בליל חשוך קרוב למה שהיינו תחלה, ונהיה כמי שיברק עליו הברק פעם אחר פעם והוא בליל חזק החשך... ומהם מי שיהיה בין בריקה לבריקה הפרשים רבים או מעטים. ויש מי שלא יגיע למדרגת שיאור חשכו בו בברק, אבל בגשם טהור זך, או כיוצא בו מן האבנים וזולתם אשר יאירו במחשכי הלילה, ואפילו האור ההוא הקטן אשר יזריח עליו גם כן אינו תדיר, אבל יציץ ויעלם כאלו הוא להט החרב המתהפכת..

יב. מלבי"ם דברים פרק יח

קוסם קסמים, הקוסם הוא שעושה מעשה מן המעשים הידועים עד שיפנה לבו להגיד עתידות, והיו עושים מעשים עם קסמי עץ להגיד על ידם עתידות, כמו שנעשה בזמנינו ע"י הנחת האצבעות על טבלא של עץ ובסיוע כח הדמיון כווננו להשיג איזה דברים נעלמים וכמ"ש עמי בעצו ישאל

יג. שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ח

ג לך והפרע ממנו, אמר לו היאך אביא עליו עשר מכות אמר לו ואת המטה הזה תקח בידך, א"ר יהודה המטה משקל מ' סאה היה ושל סנפרינון היה וי' מלכות חקוקות עליו נוטריקון, דצ"ך, עד"ש, באח"ב, א"ל הקב"ה בטכסיס הזה הבא עליו את המכות..

יד. משנה מסכת אבות פרק ה משנה ו

[ה] עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואלו הן פי הארץ ופי הבאר ופי האתון והקשת והמן והמטה והשמיר והכתב והמכתב והלוחות ויש אומרים אף המזיקין וקבורתו של משה ואילו של אברהם אבינו ויש אומרים אף צבת בצבת עשויה:

טו. מלבי"ם שמות פרק ז

(ב) ויאמר ה'... אמנם היו לאותות האלה גם איזה יחוס אל משה בדרך הרמז, ה' אמר לו מה זה בידך ויאמר מטה, כי המטה יקרא בג' לשונות מקל, מטה, משענת, המשענת עשוי לחולים ולזקנים להשען עליהם, כמ"ש אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו, ואיש משענתו בידו מרוב ימים [זכריה], המקל עשוי להכאה ודרך הרועים להיות בידם מקל על הצאן והכלבים והחיות רעות, והמטה היה עשוי לכבוד, והיה בו ציון המעלה והמשרה וכבוד המשפחה כמו מטה לוי, מטה בית אבותם, ובאשר משה היה זקן והיה יכול לקראו בשם משענת, והיה רועה בצאן והיה יכול לקראו בשם מקל, והיה מצוין ביחוסו ומשפחתו ויוכל לקראו בשם מטה, כששאל ה' מה זה בידך השיב שאינו לא מקל ולא משענת רק מטה, עפ"ז הוכן המטה הזה לציון מעלת משה ועצמותו וגדולתו, ואחר שמשה הי' איש אלהים נעשה המטה מטה האלהים לציון שבו יעשה פלאות ואותות ומופתים שזה מציין כח משה וענינו, וכבר בארנו בפ"ב מע"ב (סוף פ"ב בהערה) שהאדם מורכב מג' חלקים המצוינים שם בשם איש, אשה, נחש, שהנשמה האלהית וחלק הרוחני והשכלי שבו הוא האיש, וכוחות הנפש הנתלים בחומר היא האשה שבו יודע טוב ורע, וכחות העפריים הבשר ותאוותיו ויצרי מעלליו הוא הנחש, ומשה אשר משל על כחותיו החומריים וכולם היו קדש לה' מתרוממים מן הארצית אל הרוחנית והאלהית, אחז את הנחש בידו ובכחו והי' למטה האלהים בידו כולו קדש הלולים, עפ"ז אמר ה' אלי:

(ג) השליכהו ארצה. אם יפנה רגע ויניח המטה מידו בל יחזיק בו בכחו הרוחני עד שיושלך ויצא מרשות משה אל דברים ארציים ולא יכניעוהו בכחו השמימי, ויהי לנחש, מתנגד אל רוחנית משה וקדושתו, עד שמשה הרוחני והאלהי נס מפניו כי ארב עליו לנשכו ולהטיל בו ארס וחמת נחש:

(ד) ויאמר ה' שלח ידך ואחז בזנבו. שאם ישלח ידו החזקה וכחו הרוחני לאחוז בהנחש ולהכניע את החומר והיצר אל הקדושה, ולהרים אותו מעפר אל דברים שמימיים ישוב בכפו למטה האלהים ואל הקדושה, ולמדו שאם אפילו רק יאחז בו ולא יחזיק בכח, ואפילו לא יאחז רק בזנבו לא בגופו, יהיה קדש ומטה אלהים, ר"ל שאם ירים אותו מעט משפלותו יתרומם ויהיה קדש, אמנם משה הוסיף ויחזק בו בגופו לא בזנבו לבד, ולא באחיזה קצת רק החזיק בו בכח [שזה ההבדל בין אחז ובין החזיק], כי הכניס כחותיו החומריים כולם אל הקדש ויהי למטה בכפו:

(ה) למען יאמינו. שבזה יראו כי יש כח ביד האיש האלהי הוא הקדוש להרים את הנחש והרע שבו אל האלהות והרוחנית, עד שלא יעכב בידו מלהתדבק בעליונים ולעשות אותות ומופתים במטה האלהים הזה שהוא בגופו אשר נעשה קדש ורוחני, וע"כ נראה אליך ה', כי משה הכניע את הנחש שבו וגם כחות החומריות שבו נעשו קדש ורוחני ומוכנים אל הנבואה והדבוק האלהי, ואמר כי נראה אליך ה' אלהי אבותם, כי באשר האומות היו מכחישים מציאות הנבואה ואמרו שהוא מן הנמנע שהאלהים ישכין כבודו על שוכני בתי חומר לדבר עמהם, אמר שישראל הם יודעים שהנבואה אפשרית באשר הוא אלהי אבותם, והיתה הנבואה מצויה באבותם שהיו דבקים באלהים וה"ל חבור עמהם, ובא אצלם האות והמופת על הנבואה וא"צ רק שידעו שנראה אליך כי מטה האלהים בידך וכולך קדש:

טז. מלב"ם שמות פרק ז

(יא) ויקרא גם פרעה. פרעה שהחזיק א"ע לאלוה רצה להתדמות למשה, כמו שמשה אינו עושה בעצמו רק ע"י נביאו אהרן, כן יעשה גם הוא ע"י נביאיו החכמים והמכשפים, לז"א מלת גם, ויעשו גם הם חרטמי מצרים בלהטיהם כן, ובמה שלא אמר ויעשו גם הם כן, באר ההבדל בין מעשה אהרן ומעשיהם, שהם לא עשו תנינים בפעל רק עשו בלהטיהם, ר"ל בתחבולת אחיזת עינים שעושה במהירות עד שמתעה את עין הרואה, ואיכות התחבולה באר במ"ש ויעשו גם הם חרטמי מצרים, ר"ל שהביאו עורות של תנינים מתים, והחרטומים היו תחת עור התנינים והתנענעו תחתיהם עד שנדמה שהוא תנין חי מתנענע ודולג ממקום למקום ופעל ויעשו מוסב על החכמים והמכשפים שהם עשו את חרטומי מצרים שיהיו לתנינים ע"י שהתעטפו בעור תנין, ובעת שהשליכו המטות באו החרטומים המעוטפים בעור תנין וחספו המטה תחת עור התנין, ומרוב המהירות ואחיזת עינים נדמה להרואים שמן המטה נתהוה תנין, ובמדרש אמר מיד שלח והביא תינוקות מן האסכולי שלהם ועשו אף הם כן, ויעשו גם הם חרטומי מצרים מהו גם, אפילו תינוקות של ד' וה' שנים קרא ועשו כן, ר"ל שתחת עור התנינים התעטפו תינוקות המלומדים באסכולי שלהם לזה לאחוז את העינים ולבא תחת המעטפה ולחטוף המטה ולרוץ כתנין חי עד שיתעה עין הרואה, ותינוקות אלה קרא בשם חרטומים שהיו מלומדים לזה, ובהם עשו החכמים והמכשפים את פעולתם, ומפרש שעשו כן בלהטיהם היינו באחיזת עינים כלהט המבריק ומחשיך את העין:

יז. שפת אמת שמות פרשת וארא שנה תרנג

בענין המטה יהי לתנין ובמד' שהוקשו המלכות לנחש ע"ש. ובפ' שמות השליכהו ארצה כו' וינס משה כו' אחוז בזנבו כו'. הענין הוא כי הגלות בא לברר התעורבות טו"ר שנעשה ע"י החטא מעה"ד טו"ר דכ' ויגרש כו' האדם כו' להט החרב המתהפכת כו'. והוא עצמו ענין היפוך הנחש למטה ומטה לנחש. כי רצונו ית"ש הי' להיות דביקות האדם בעץ החיים. דרך התורה. ההנהגה פנימיות. ולולי החטא לא הי' כל הטבע מעכב את האדם. כמ"ש אני אמרתי אלקים אתם. וע"י החטא בעה"ד הי' העונש שלא יוכל להתקרב אל עה"ח עד שיתקן זה הדרך הטבע כמ"ש ז"ל בפסוק לשמור את דרך עה"ח. מכאן שד"א קדמה לתורה. ופרשנו כי זה נעשה אחר החטא ע"ש. ולכן הוכרחו בני"ה להיות במצרים קודם שזכו לקבל התורה והוא לתקן דרך הטבע. ובכח איש ישראל לבטל הטבע. ואז נעשה מנחש מטה. כי מטה הוא סוף הנהגתו ית' ומשם יפרד להתלבש בגשמיות ובטבע. ושם הס"א מתגבר להיות נחש. ומזה מושכין כל המלכיות שבעוה"ז. ופרעה נק' התנין הגדול. וכל זה הוא בסיבות הסתלקות הקדושה כמ"ש השליכהו ארצה כו'. אבל כשאמר לו הקב"ה שלח ידך הוא כוחו של משה שר התורה. אחוז בזנבו. מיד נהפך מנחש למטה ונעשה כל הטבע כפוף אל הפנימיות והס"א בורחת. ולהיפוך כ' וינס משה מפניו כענין גולל אור מפני חשך כו'. כשמתקף הס"א הקדושה מסתלקת. לכן רמזו חז"ל כי המטה נברא בע"ש בה"ש. שאז ס"א עורקת. וכחו של משה שליט בעולם ומתגלה ההנהגה פנימיות. ולכן נמסר השבת לבני"ה לבטל כל המלאכות. ולהיות נמשך אחר ההנהגה פנימיות והוא בחי' עץ החיים. ובימי המעשה מכ"ש בגלות הוא בחי' השליכהו ארצה כו'. ואז שליט להט החרב המתהפך מטוב לרע ומרע לטוב. [ולכן רמזו כשאדם עומד בתפילה ואז יש עליות העולמות. ואין הנחש שולט ונעשה מטה. ולכן המלך שואל לא ישיבנו. נחש כרוך לא יפסיק כו']:

יח. תרגום יונתן בראשית פרק ג

(כד) וטרד ית אדם מן דאשרי יקר שכינתיה מן לקדמין בין תרין כרובינא קדם עד לא ברא עלמא ברא אורייתא ואתקין גינתא דעדן לצדיקייא דייכלון ויתפנקון מן פירי אילנא על די פלחו בחייהון באולפן אורייתא בעלמא הדין וקיימו פקודי איתקין גינתם לרשיעייא דמתילא לחרבא שנינא אכלה מתרין סטרין אתקין בגוה זיקוקון דינור וגומרין דאשתא למידן בהון לרשיעייא דמרדו בחייהון באולפן אורייתא טבתא הוא אורייתא לפלחה מן פירי אילן חייא דאתקנהא מימר דיי לנטורהא דיהי קיים ומטייל בשבילי ארחא דחיי לעלמא דאתי:

[ח] וזהו ענין האות המורה על זה שהוא הפיכת המטה לתנין דוקא, דהנה ידוע בפ"י מטה לשון הטי'²¹⁷ כמו מטה כלפי חסד²¹⁸ וכמו ענפי האילן כו' וכאשר כורתין אותו מן האילן הרי שרשו העב למעלה וראשו למטה הוא הנק' מטה שביד האדם ומשענת²¹⁹ הילוכו כידוע (משא"כ שבט הוא הענף בעודו מחובר באילן שראשו למעלה, וע"כ נק' שבטי יעקב²²⁰ שפונים ועולים למעלה נופו בתר עיקרא²²¹ כו') וענף קטן מן הגדול נק' שבט כמו כוכבא דשביט²²² והוא נטי' פרטית יותר מן האילן כו'. וכך הוא למעלה בבחי' הטי' של אור ושפע האלקי' הבא ונמשך מלמעלה למטה בירידה והתלבשות אורות בכלים מכלים שונים נק' מטה והוא הנק' מטה האלקי'²²³ בכלל (וזהו²²⁴ בחי' מטה משה (בחי' יסוד אבא²²⁵) שכולל כל פרטי ההטיות שנוטה ונמשך השפע בכמה אופנים מדרגות שונות והוא ע"י בחי' הדעת שרש נשמת משה²²⁶ כנ"ל²²⁷ שנק' דעת נוטה²²⁸ לחו"ג בכמה אופנים שונים, כמ"ש ובדעת חדרים ימלאון²²⁹ כו', ויורד ומשתלשל מעילה לעילה בריבוי צמצומים והתלבשו' מאצי' לבי"ע עד שיבא האור והשפע האלקי' למטה מטה ביותר, והוא עד ע"ש דק"נ שמות א שניאורי, דוב בר בן שניאור זלמן עמוד מס 89 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה